

Vyplatí se jít na vysokou školu, když se ekonomice nedaří?¹

ALENA BIČÁKOVÁ*, GUIDO MATIAS CORTES, JACOPO MAZZA

Shrnutí

- Analyzujeme dlouhodobé karierní dopady ekonomické situace před nástupem na vysokou školu. Využíváme k tomu rozsáhlá data z USA s informacemi o budoucích výdělcích absolventů z téměř 40 ročníků nastupujících ke studiu v různých fázích hospodářského cyklu. **Absolventi vysokoškolského studia nastupující na školu v obdobích vyšší nezaměstnanosti** dosahují během pozdější kariéry v průměru **vyšších hodinových mezd i ročních výdělků**. Z toho ženy dosahují vyšších výdělků i intenzivnějším pracovním zapojením. Nepříznivé ekonomické podmínky před nástupem na vysokou školu také zvyšují jejich míru zaměstnanosti. Pozitivní dopady mají dlouhodobý charakter: nacházíme je jak u čerstvých absolventů vysokých škol, tak i později během jejich kariéry.
- Ověřujeme **řadu možných ekonomických zdůvodnění** námi zjištěné **výdělkové prémie**, ale **nenacházíme pro ně v datech oporu**. Konkrétně:
 - **V dobách recese se na vysoké školy hlásí, zapisuje a studium úspěšně dokončuje jen vybraná skupina nadprůměrných studentů.** Předchozí výzkum však ukazuje, že v obdobích recese na vysokou školu nastupuje více studentů. Nejde tedy o vybranou skupinu těch nadprůměrných. Také v našich datech jsou ročníky absolventů nastupujících v dobách recese větší než ostatní.
 - **U absolventů nastupujících na vysokou školu v obdobích recese dochází k užšímu výběru těch, kteří jsou v budoucnu zaměstnáni.** Budoucí výdělky v těchto ročnících by pak byly pozorovány jen u vybrané skupiny těch nadprůměrných, kteří si dokázali zaměstnání najít. Absolventi z těchto ročníků však mají podle našich zjištění

¹ Studie vychází z akademického článku „Make Your Own Luck: The Wage Gains from Starting College in a Bad Economy“ Aleny Bičákové, Guida Matias Cortese a Jacopa Mazzy, publikovaného v recenzovaném vědeckém časopise Labour Economics . Poděkování patří Danielu Münichovi za užitečné připomínky a postřehy k pracovním verzím tohoto popularizujícího textu. Veškeré případné nepřesnosti a chyby včetně vyjádřených názorů však jdou na vrub autorů a nepředstavují oficiální stanovisko Ekonomického ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE). Tato práce vznikla v rámci projektu NPO „Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik,“ č. LX22NPO5101, financovaného Evropskou unií – Next Generation EU (MŠMT, NPO: EXCELES).

* CERGE-EI, společné pracoviště UK a EKÚ AV ČR, v. v. i.

stejnou, a v případě žen dokonce vyšší zaměstnanost než absolventi nastupujících v dobách ekonomického růstu.

- **Absolventi zahajující vysokoškolské studium v dobách recese si volí lukrativnější studijní obory než absolventi nastupující v časech konjunktury.** Pouhých deset procent pozorované výdělkové prémie absolventů nastupujících v době vyšší nezaměstnanosti lze však přičíst odlišné volbě oborů.
- **Absolventi nastupující na vysokou školu v dobách recese častěji dokončují studia v období konjunktury. Vstupují tak na pracovní trh za lepších ekonomických podmínek, tedy za vyšší mzdy.** Ani toto vysvětlení se neprokázalo. Výdělkovou prémie nástupu na vysokou školu v dobách recese pozorujeme i u absolventů dokončujících studium za stejných ekonomických podmínek.
- **Jediný faktor vysvětlující přibližně třetinu pozorovaného výdělkového rozdílu** podle fáze ekonomického cyklu před nástupem na vysokou školu je **volba regionu, ve kterém absolventi** po dokončení studia **pracují**. Ti, kteří začínají studovat vysokou školu v období vysoké nezaměstnanosti, jsou po absolvování častěji zaměstnaní v regionech s vyššími průměrnými výdělky.
- Zbývající zhruba **dvě třetiny pozorované výdělkové prémie nelze na základě použitých dat empiricky vysvětlit.** Pozorovaný vliv nepříznivých ekonomických podmínek je však konzistentní se závěry předchozích výzkumů, které ukazují, jak recese významně ovlivňuje lidské preference, chování a důležitá rozhodnutí a že období rané dospělosti patří z hlediska tohoto vlivu k nejcitlivějším. O tyto poznatky opíráme **nabízenou interpretaci** našich zjištění a výdělkovou prémie tedy připisujeme změně preferencí, životních cílů a chování, které ovlivňují budoucí výdělky.
- Negativní osobní zkušenosti a obavy způsobené recesí mohou mít na mladé lidi zásadní nepříznivé dopady. Mohou u nich však také vést ke změně životních postojů a vyvolat **zvýšené úsilí, větší pracovitost a cílevědomost.** To se může projevit třeba vyššími osobními investicemi do vzdělání, finančními či časovými, volbou lukrativnějších studijních oborů nebo lepšími studijními výsledky. Může to také později vést k jejich většímu úsilí vynaloženému při hledání zaměstnání a k vyšší produktivitě při jeho následném vykonávání. To vše bývá oceněno vyššími výdělky a vedlo by tedy k výdělkové prémii, kterou u absolventů nastupujících na vysokou školu v dobách recese pozorujeme.
- Tento pozitivní vliv recese na úsilí mladých lidí má oporu v mnohých dosavadních psychologických i ekonomických výzkumech. Potvrzují ho i naše dílčí zjištění o faktorech, které dokáží alespoň část pozorované výdělkové prémie vysvětlit: absolventi nastupující na vysokou školu v obdobích vysoké nezaměstnanosti si **vybírají obory studia s vyšším finančním ohodnocením, stěhují se častěji za prací do oblastí s vyššími výdělky** a, v případě žen, také **projevují vyšší pracovní zapojení.**
- Naše analýza je založena na datech z USA zahrnujících více než 1,9 milionů žen a 1,6 milionů mužů s alespoň bakalářským titulem, kteří nastoupili ke studiu v letech 1976–2014. **Obdobný výzkum by bylo žádoucí uskutečnit i v České republice.** Lze očekávat, že mechanismy fungující v USA budou mít podobný vliv i u nás. Vzhledem k institucionálnímu odlišnostem mezi těmito zeměmi a jejich vzdělávacími systémy však nelze předem říct, který z těchto mechanismů bude převládat. **Vliv období recese před nástupem na vysokou školu na budoucí kariérní výsledky absolventů v Česku tedy zůstává otevřenou empirickou otázkou.**

Study 9/2025

Does It Pay to Enter College During Economic Downturns?²

ALENA BIČÁKOVÁ*, GUIDO MATIAS CORTES, JACOPO MAZZA

Summary

- We analyze the long-term career impacts of the economic situation students face before enrolling in college. We use extensive data from the United States that includes information on future earnings of nearly 40 cohorts of college graduates who began their studies in different phases of the economic cycle. **College graduates who enroll during periods of higher unemployment** tend to earn **higher hourly wages and annual earnings** later in their careers. Women also achieve higher earnings through more intensive labor market participation. Adverse economic conditions before entering college also increase their future employment rates. These positive effects are long-lasting: we observe them both among recent graduates and later in their careers.
- We test **several possible economic justifications that could explain** the observed **earnings premium**, but **none** of them is **supported by the data**. Specifically:
 - **During recessions, only a select group of above-average students apply to, enroll in, and graduate from college.** However, previous research shows that more students enroll in college during recessions, so it is not a select group of high performers. Our data confirms that cohorts of graduates entering college during recessions are larger.
 - **Among graduates who start college during recessions, only a more select group may be employed later on.** Thus, the future earnings of only those high performers who managed to find employment would be observed. However, our findings

² The study is based on the academic article “Make Your Own Luck: The Wage Gains from Starting College in a Bad Economy” by Alena Bičáková, Guido Matias Cortes, and Jacopo Mazza, published in the peer-reviewed scientific journal *Labour Economics* [↗](#). We would like to thank Daniel Münich for his useful comments and insights on the working versions of this popularizing text. This study represents the authors’ own views. Any inaccuracies and errors are the responsibility of the authors and do not represent the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences or the Center for Economic Research and Graduate Education at Charles University (CERGE). This work was created as part of the NPO project “National Institute for Research on the Socioeconomic Impacts of Diseases and Systemic Risks,” No. LX22NPO5101, funded by the European Union — Next Generation EU (MŠMT, NPO: EXCELES).

* CERGE-EI, a joint workplace of Charles University and the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences.

show that cohorts enrolling during recessions have the same, or in the case of women, even higher employment rates than cohorts who entered college during economic booms.

- **Graduates who start college during recessions choose more lucrative fields of study than those who start during economic booms.** Only about 10% of the observed earnings premium, however, can be attributed to differences in fields of study.
- **Graduates who start college during recessions more often complete their studies during economic booms. They enter the labor market under better conditions and thus earn higher wages.** This explanation does not hold, either. We observe the earnings premium even among cohorts of graduates who complete their studies under the same economic conditions.
- **The only factor that explains about one-third of the observed earnings difference** based on the economic cycle phase before entering college is **the region in which graduates work** after completing their studies. Those who begin college during periods of high unemployment are more likely to be employed in regions with higher average earnings.
- The remaining approximately **two-thirds of the observed earnings premium cannot be empirically explained using the available data.** However, the observed effect of adverse economic conditions is consistent with previous research showing that recessions significantly influence human preferences, behavior, and major life decisions, and that early adulthood is one of the most sensitive periods in this regard. **Our interpretation** of the findings is based on these insights; we attribute the earnings premium to changes in preferences, life goals, and behaviors that affect future earnings.
- Negative personal experiences and concerns caused by a recession can have serious adverse effects on young people. However, they can also drive changes in life attitudes and trigger **increased effort, greater diligence, and stronger determination.** This can manifest in higher financial and/or time investments in education, choices of more lucrative fields of study, and/or better academic performance. Experiencing negative economic conditions when young can also later result in greater effort expended in job searches and higher productivity at work. All of this tends to be rewarded with higher earnings, and could explain the earnings premium that we observe among graduates who start college during recessions.
- This positive effect of recessions on increased effort by young people is supported by numerous psychological and economic studies. Our findings regarding the factors that can explain the observed earnings premium also confirm this hypothesis at least partially: graduates who start college during periods of high unemployment tend to **choose fields of study with greater financial returns, more often relocate to regions with higher earnings, and—in the case of women—show greater labor market participation.**
- Our analysis is based on U.S. data covering more than 1.9 million women and 1.6 million men with at least a bachelor's degree who began their studies between 1976–2014. **A similar study would be desirable in the Czech Republic.** We expect that the mechanisms observed in the U.S. would have similar effects here. However, due to institutional differences between the countries and their education systems, it is not possible to predict which mechanisms would be dominant. Therefore, **the impact of a recession when enrolling in college on future career outcomes of college graduates in the Czech Republic remains an open empirical question.**